

Fengselsbetjentutdanningen

**Studieplan for høskolekandidat
i straffegjennomføring**

120 studiepoeng

2017-2018

**Kriminalomsorgens høskole og utdanningscenter
KRUS**

Godkjent første gang av Direktøren 21.12.2016. Revidert 17.03.2017.

Innhold

Innledning.....	4
Målgruppe	4
Opptakskrav	4
Læringsutbyttebeskrivelser	5
Studiets innhold og oppbygning.....	7
Oversikt over studiets emner og temaer	8
Studiets arbeids- og undervisningsformer, samt praksisstudier	9
Utdanningens pedagogiske modell.....	9
Praksisstudier.....	9
Internasjonalisering	10
Arbeidskrav	10
Vurderings-/ eksamensformer og sensorordninger	11
Vurdering av læringsutbytte i emner	11
Kvalitative beskrivelser for karaktersystemet:	11
Vurdering av tjenstlig forhold	12
Vurderings- og eksamensformer med sensorordninger.....	12
Litteratur/ pensum	13
Overordnet rammeverk.....	13
Emne 1: Kriminalkunnskap – 8 SP	15
Læringsutbytte	15
Innhold.....	16
Arbeids- og undervisningsformer	16
Vurderings- / eksamensform og sensorordning.....	16
Litteratur	17
Emne 2: Straffegjennomføringsrett og andre juridiske emner – 15 SP.....	19
Læringsutbytte	19
Innhold.....	20
Arbeidsmåter	22
Arbeidskrav	22
Vurderings-/eksamensformer og sensorordninger.....	22
Litteratur	22
Emne 3: Etikk og profesjonalitet - 8 SP	24

Læringsutbytte	24
Innhold.....	25
Arbeids- og undervisningsformer	25
Vurderings-/eksamensformer og sensorordninger.....	25
Litteratur	25
Emne 4: Sikkerhet – 52 SP.....	27
Læringsutbytte	27
Innhold.....	28
Arbeidskrav	30
Vurderings-/ eksamensformer og sensorordninger.....	31
Litteratur	31
Emne 5: Miljøarbeid og tilbakeføring – 37 SP	33
Læringsutbytte	33
Innhold.....	35
Arbeidskrav	36
Vurderings-/eksamensformer og sensorordninger.....	37
Litteratur	37
Lov- og regelverk	40

Innledning

Studieplanen for fengselsbetjentutdanningen er utarbeidet på grunnlag av rammeplan gitt av Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) 7. desember 2015 i medhold av § 37 i *Forskrift om aspiranter i kriminalomsorgen (aspirantforskriften)*.

Utdanningen er akkreditert etter *Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven)*, med unntak som er forankret i *Forskrift om aspiranter i kriminalomsorgen og Forskrift om eksamen ved fengselsbetjentutdanningen*. Utdanningen er toårig, gir 120 studiepoeng og fører frem til graden Høgskolekandidat i straffegjennomføring.

Fengselsbetjentutdanningen skal reflektere kriminalomsorgens mål og verdier. Disse er nedfelt i *Lov om gjennomføring av straff mv. (Straffegjennomføringsloven)*. Formålet med straffegjennomføringen er gitt i strgfjl. § 2:

Straffen skal gjennomføres på en måte som tar hensyn til formålet med straffen, som motvirker nye straffbare handlinger, som er betryggende for samfunnet og som innenfor disse rammene sikrer de innsatte tilfredsstillende forhold.

Det skal gis tilbud om gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen.

Ved varetektsfengsling skal kriminalomsorgen legge forholdene til rette for å avhjelpe negative virkninger av isolasjon.

Fengselsbetjentutdanningen skal reflektere kriminalomsorgens virksomhetsstrategi, samfunnsmessige utviklingstrekk og overordnede føringer gjennom de prioriteringer som gis av Kriminalomsorgsdirektoratet. Utdanningen skal kvalifisere til arbeid med alle typer innsatte og domfelte, ved alle typer fengsler og deler av friomsorgskontor. Innholdet skal preges av den vitenskapelige og erfaringsbaserte kompetansen som finnes nasjonalt og internasjonalt når det gjelder straffegjennomføring og tilbakeføringsarbeid.

Målgruppe

Målgruppen er personer som ønsker å jobbe som fengselsbetjenter i kriminalomsorgen.

Opptakskrav

Opptakskrav er generell studiekompetanse eller realkompetanse, være 20 år eller eldre ved utgangen av søknads/ opptaksåret, førerkort klasse B, plettfri vandel (det må leveres uttømmende politiattest), god helse og bestå en fysisk funksjonstest. Denne funksjonstesten må gjennomføres på nytt i fjerde semester og må bestå for å få vitnemål. Ved realkompetansevurdering må man være 25 år eller eldre ved utgangen av søknads-/ opptaksåret. Man må som et absolutt minimumskrav ha fagene norsk, engelsk og samfunnsfag på generell studiekompetanse nivå. Skriftlig test på høyere nivå (Bergenstesten) må bestå for

utenlandske søkere som ikke har norskfaget på studiekompetansenivå. Arbeids- og oppholdstillatelse i Norge må være avklart.

Som aspirant ved fengselsskolen er man midlertidig tilsatt i kriminalomsorgen i 3 år (2 år med praktisk-teoretisk utdanning og 1 pliktår). Man har lønn under utdanningen. Dette medfører en noe annerledes opptaks (ansettelses)- prosess enn ved vanlig opptak til høyere utdanning. Aktuelle søkere innkalles til intervju. Det legges vekt på forhold som fysisk og psykisk helse, evne til refleksjon og kritisk tenkning, har gode samarbeidsferdigheter og evne til selvstendige avgjørelser, at man er åpen, fleksibel og inkluderende, har gode engelsk og norskkunnskaper og kjenner til kriminalomsorgens samfunnsoppdrag. Søkerens verdier og holdninger er viktige og personlige egenskaper vektlegges.

Fullført studium fører frem til grad som høgskolekandidat.

Læringsutbyttebeskrivelser

Etter fullført studium har kandidaten/ aspiranten følgende læringsutbytte, definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse.

Kunnskaper

Aspiranten

- har kunnskap om kriminalomsorgens samfunnsoppgave, verdigrunnlag og menneskesyn
- kjenner gjeldende justispolitiske føringer
- har kunnskap om straffens formål og konsekvenser
- kjenner til kriminalomsorgens historie, hvem de straffedømte er og kriminalpolitikk
- har kunnskap om de ulike aktørene i forvaltningssamarbeidet og relevante lover, forskrifter og avtaler
- har kunnskap om hele straffegjennomføringskjeden, herunder ulike former for straffegjennomføring i samfunnet
- har kunnskap om det ansvar mennesker som forvalter makt over andre mennesker har
- kjenner til forskningsteori- og metode
- kjenner til forsknings- og utviklingsarbeid innenfor kriminalomsorgen
- har kunnskap om skadevirkninger av fengsling

- har kunnskap om hvordan verdensanskuelse og livserfaring preger menneskers måte å tenke og handle på
- har inngående kunnskap om sikkerhet
- har grunnleggende kunnskap om konflikthåndtering
- har grunnlagskompetanse til å oppdatere sin kunnskap innenfor kriminalomsorgsfeltet

Ferdigheter

Aspiranten kan

- ivareta varetektinnsattes og domfeltes rettigheter
- vise et helhetlig syn på varetektinnsatte og domfelte og ha respekt for vedkommendes integritet
- anvende faglig kunnskap i praktiske situasjoner og begrunne handlingsvalgene
- reflektere over egen praksis og være i stand til å ta veiledning
- oppdage problemstillinger og knytte sammen utfordringene med teori og drøftinger
- utføre en korrekt og forsvarlig sikkerhetstjeneste på alle nivåer når det gjelder risikovurdering, planlegging og gjennomføring
- legge til rette for en straffegjennomføring som fremmer tilbakeføring til samfunnet
- legge til rette for at varetektinnsatte og domfelte i minst mulig grad påføres isolasjonsskader
- planlegge og gjennomføre framtidspanarbeid sammen med domfelte
- lese forskningsrapporter og anvende faglig kunnskap og relevante resultater fra forsknings- og utviklingsarbeid i yrkesutøvelsen
- veilede varetektinnsatte og domfelte i personlige, rettslige og sosiale spørsmål
- ivareta interessene til varetektinnsatte og domfelte med ulik etnisk, religiøs og kulturell bakgrunn
- utføre generelt miljøarbeid og lede rehabiliterende virksomhet
- medvirke til domfeltes progresjon i straffegjennomføringen
- utføre saksbehandling og andre administrative oppgaver
- samarbeide med andre etater

Generell kompetanse:

Aspiranten

- er i stand til å avdekke etiske og faglige utfordringer
- har kompetanse til å delta i utviklingsarbeid, prosjekter og lignende i sektoren, også tverrfaglig
- kan relatere praktisk yrkesutøvelse og problemstillinger til aktuell teori, både skriftlig og muntlig
- kan forholde seg konstruktivt kritisk til kriminalomsorgens virkemidler og være mottakelig for forandringer både faglig og personlig
- kan planlegge og gjennomføre tiltak som fremmer sikkerhet for samfunn, ansatte og domfelte
- kan sette seg inn i og planlegge endringsprosesser sammen med domfelte
- kan planlegge og gjennomføre samarbeidsprosesser med andre etater

Studiets innhold og oppbygning

Studiet utgjør 120 studiepoeng og gjennomføres over to år (fire semestre). I tillegg har aspirantene et pliktår etter endt studium. Studiet består av fem hovedemner:

Emne 1: Kriminalkunnskap

Emne 2: Straffegjennomføringsrett og andre juridiske emner

Emne 3: Etikk og profesjonalitet

Emne 4: Sikkerhet

Emne 5: Miljøarbeid og tilbakeføring

Emnene Kriminalkunnskap og Etikk og profesjonalitet gjennomføres første semester. De øvrige emnene er gjennomgående i hele studiet. I alle semestrene skal det legges vekt på tydelige koblinger mellom erfaringsbasert og forskningsbasert kunnskap. Det skal være en tydelig læringsprogresjon i studiets hovedemner.

Semester 1 og 4 gjennomføres på KRUS og er i hovedsak teoretiske, mens semestrene 2 og 3 gjennomføres i ulike opplæringsfengsler. Semester 2 og 3 er en blanding av teoretisk og praktisk opplæring, med hovedvekt på praktisk fengselsarbeid under veiledning av dedikerte aspirantveiledere (erfarne fengselsbetjenter). Etter 2. og 3. semester gjennomføres sommertjeneste i et opplæringsfengsel. For nærmere beskrivelse av praksis, se p. 8.

Den første uka i første semester inneholder forelesning om vitenskapsteori og metode og oppstart av arbeidet med gruppeprosessen i basisgruppene. I tillegg vil man starte med fokus på studentrollen og studieteknikk. Det vil også gis en del praktisk informasjon.

Undervisningen vil bestå av forelesninger, individuelle studier, seminargruppeaktiviteter, basisgruppearbeid, simuleringer/ øvelser og hospitering. De teoretiske studiene i opplæringsfengslene vil være preget av egenstudier og tilrettelagte studiedager ledet av egne aspirantledere, aspirantveiledere og veiledere fra KRUS.

Det gjennomføres obligatoriske arbeidskrav og ulike eksamener gjennom hele studiet, se emnebeskrivelsene for nærmere detaljer. Aspirantene gjennomfører også en utenlandsk studietur i 4. semester, evt hospitering i ulike deler av norsk kriminalomsorg, for nærmere beskrivelser se p. 9 Internasjonalisering.

Fordelingen av antall uker på emnene i hvert semester kan variere noe fra kull til kull, men totalsummen av ukene er den samme for alle kullene.

Oversikt over studiets emner og temaer

<i>Semester 1</i>	
Emne 1	1. Straffens begrunnelser 2. Hva kjennetegner domfelte 3. Dagens kriminalitetsbilde og aktuell kriminalpolitikk Innføring i vitenskapsteori
Emne 2	1. Juridisk metode 2. Forvaltningsrett 3. Personvern og menneskerettigheter 4. Straffegjennomføringsrett 5. Strafferett 6. Straffeprosess Stevnevitneforsikring
Emne 3	1. Menneskerettighetenes plass i kriminalomsorgen 2. Kriminalomsorgens grunnleggende menneskesyn og verdier 3. Etske teorier 4. Maktens ulike kilder 5. Profesjonalitet 6. Kulturforståelse
Emne 4	5. Fysisk maktanvendelse 1. Føringer for sikkerhetsarbeidet 3. Kartlegging og dokumentasjon i sikkerhetsarbeidet Hospitering i fengsel
Emne 5	1. Miljøarbeid som metode i fengsel 2. Forståelse av endring og endringsprosesser 3. Psykiske lidelser, utviklingsforstyrrelser, selvskading og selvmord, vold og rusavhengighet 6. Profesjonalitet i betjentrollen
<i>Semester 2</i>	
Emne 2	1. Juridisk metode 2. Forvaltningsrett 3. Personvern og menneskerettigheter 4. Straffegjennomføringsrett 5. Strafferett 6. Straffeprosess Rettsbesøk
Emne 4	1. Føringer for sikkerhetsarbeidet 2. Praktisk sikkerhetsarbeid 3. Kartlegging og dokumentasjon i sikkerhetsarbeidet 4. Kommunikasjon og konflikthåndtering 5. Fysisk maktanvendelse
Emne 5	1. Miljøarbeid som metode

	2. Forståelse av endring og endringsprosesser 3. Avhjelping av skadevirkninger ved isolasjon 6. Profesjonalitet i betjentrollen
<i>Semester 3</i>	
Emne 2	2. Forvaltningsrett 4. Straffegjennomføringsrett Oppgaver i alle delemner
Emne 4	1. Føringer for sikkerhetsarbeidet 2. Praktisk sikkerhetsarbeid 4. Kommunikasjon og konflikthåndtering 5. Fysisk maktanvendelse
Emne 5	1. Miljøarbeid som metode i fengsel 2. Forståelse av endring og endringsprosesser 4. Tilbakeføring 6. Profesjonalitet i betjentrollen
<i>Semester 4</i>	
Emne 2	1. Juridisk metode 2. Forvaltningsrett 3. Personvern og menneskerettigheter 4. Straffegjennomføringsrett 5. Strafferett 6. Straffeprosess
Emne 4	4. Kommunikasjon og konflikthåndtering 5. Fysisk maktanvendelse
Emne 5	3. Avhjelping av skadevirkninger ved isolasjon 4. Tilbakeføring 5. Psykiske lidelser, utviklingsforstyrrelser, selvskadning og selvmord, vold og rusavhengighet 6. Profesjonalitet i betjentrollen
	Studietur utenlands, evt hospitering i Norge

Studiets arbeids- og undervisningsformer, samt praksisstudier

Gjennom hele utdanningen har aspirantene arbeids -og oppmøteplikt. De plikter å møte til alle timeplanfestede aktiviteter. «Ved fravær over 20 % i det enkelte kurs/ emne/ fag, må aspiranten søke aspirantnemda om å få anledning til å avlegge eksamen. Aspirantnemda tar da også stilling til vurderingsform og/ eller eksamensform som kan avvike fra studieplanen». Eksamensforskriften § 16.

Utdanningens pedagogiske modell

Pedagogikken i fengselsbetjentutdanningen er inspirert av situert læring og problembasert læring (PBL). Det legges vekt på kontekstuell læring; utdanningen skal være praksisnær. Det legges opp til lærings situasjoner der aspirantene skal få prøve ut sin kompetanse og få mulighet til å videreutvikle sine kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Aspirantene blir delt inn i faste basisgrupper, og fagansatte tar rollen som veileder i seminar og basisgrupper. Studieoppgavene vil bære preg av både åpne og lukkede problemstillinger, og kan være både individuelle og gruppebaserte. Det er lagt inn tider til egne studier i timeplanen. Aspirantene må også drive egenstudier utover oppsatt timeplan.

Praksisstudier

2. og 3. semester er både praktisk og teoretisk anlagt. Veiledere fra teorisemesteret vil gjennomføre undervisningsdager ute i det enkelte opplæringsfengsel. Aspirantene jobber også

med oppgaver som de får tilbakemeldinger på fra lærerne ved KRUS. Aspirantledere og veiledere deltar også i den teoretiske delen av disse semestrene.

I 2. og 3. semester skal aspirantene prøve ut fengselsfaglig arbeid i et opplæringsfengsel under veiledning. I starten av 2. semester vil aspirantene i stor grad lære gjennom observasjon, men etter hvert vil de også utføre arbeidsoppgaver under veiledning og på mer selvstendig grunnlag.

Praktisk arbeid i 2. og 3. semester vil i det vesentlige være basert på erfaringslæring og forskningsbasert kunnskap. I denne læringsformen legges det stor vekt på veiledning. Veiledningen skal bidra til å gjøre aspirantene fortrolige med praksisfeltet og med sine egne forutsetninger for å kunne arbeide som fengselsbetjent. Det skal legges vekt på at aspirantene skal få reflektere over det grunnlag av teoretisk kunnskap, erfaringsbasert kunnskap og verdier som yrkesvirksomheten hviler på. Aspirantene skal ta aktivt del i veiledningen. Aspirantene skal utvikle evne til å begrunne handlingsvalg i et teoretisk og erfaringsbasert perspektiv.

KRUS og opplæringsfengslene vil benytte It's learning som elektronisk læringsplattform for hele studiet. Det forventes at aspirantene bruker denne aktivt. Også aspirantlederne og aspirantveilederne i opplæringsfengslene benytter læringsplattformen i sin kommunikasjon med aspiranter og KRUS.

Internasjonalisering

Som en obligatorisk del av emne 5 Miljøarbeid og tilbakeføring er det i 4. semester lagt inn en studieuke for aspirantene som foregår enten ved organiserte studiebesøk i utlandet eller ved hospitering ved ulike deler av kriminalomsorgen i Norge. Aspirantene jobber med et arbeidskrav i forkant av studieuken og de skal gjennomføre en undersøkelse i løpet av studieturen som skal legges frem for kullet.

Arbeidskrav

Et arbeidskrav er en oppgave, et prosjektarbeid, en fremføring, en praktisk øvelse, en godkjenningssprøve eller annet studiearbeid som aspirantene må utføre og få godkjent for å kunne fremstille seg til eksamen. Hvert emne beskriver slike arbeidskrav.

Studiet bygger på aktiv deltagelse fra aspirantene i de ulike øvelsene og oppgavene som skal gjennomføres. Aspirantene er ansatt i kriminalomsorgen og de har arbeidsplikt tilsvarende 40 t/ uke. Alle timeplanfestede aktiviteter er obligatoriske.

Alle arbeidskrav vurderes til godkjent/ ikke godkjent. I første og fjerde semester må arbeidskrav være godkjent for at aspirantene skal kunne fremstille seg til eksamen. I andre og tredje semester inngår godkjente arbeidskrav i en totalvurdering for vurdering av bestått/ikke bestått studieår. Obligatorisk deltagelse regnes som et arbeidskrav.

Vurderings-/ eksamensformer og sensorordninger

Aspirantene skal ha tilbakemelding på sine prestasjoner, sitt kunnskapsnivå og egnethet for fremtidig tjeneste i kriminalomsorgen i løpet av studieåret.

Vurdering av læringsutbytte i emner

Vurderingsformene i de ulike emnene skal være varierte og gi grunnlag for å vurdere aspirantenes læringsutbytte, både innen kunnskap, ferdigheter og generelle kompetanse.

Det skal benyttes karakterer med A som beste og E som laveste karakter for bestått. Aspiranter som ikke oppnår E eller bedre på eksamen, har ikke bestått eksamen og får ikke oppgitt karakter. For enkelte deler av studiet benyttes vurderingsbetegnelsen bestått/ikke bestått og godkjent/ ikke godkjent.

Kvalitative beskrivelser for karaktersystemet:

Symbol	Betegnelse	Generell, kvalitativ beskrivelse av vurderingskriterier
A	Fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	Meget god	Meget god prestasjon. Kandidaten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	God	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Kandidaten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	Nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Kandidaten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E	Tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer. Kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	Ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene. Kandidaten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.

Avsluttende vurdering av praktisk tjeneste i 2. og 3. semester fastsettes med karakterskala bestått/ikke bestått.

Vurdering av tjenstlig forhold

Fengselsbetjentarbeidet inneholder spesielle oppgaver og utfordringer som bl.a. medfører myndighetsutøvelse og makt over mennesker som krever særskilt kompetanse og egnethet hos den enkelte fengselsbetjent. Krav til personlig egnethet vil bli vurdert gjennom hele studiet. Sentrale momenter i denne vurderingen er modenhet, personlig atferd i forhold til kolleger og innsatte samt holdninger. Vurderingen av tjenstlige forhold gis som en samlekarakter for hele utdanningsforløpet. Karakteren framkommer på vitnemålet. I vurderingen av tjenstlige forhold brukes karakternivåene 1, 2 og 3, der 1 er beste og 3 er svakeste karakter.

Alle aspiranter som begynner sin fengselsbetjentutdanning blir tilsatt ved KRUS i en toårig prøvetid som offentlig tjenestemann. Dette innebærer at man i løpet av prøvetiden kan bli sagt opp dersom man ikke tilfredsstiller alle nødvendige formelle krav. Det gis veiledning gjennom hele utdanningsforløpet i forhold til kriteriene for vurdering, både faglig og i forhold til skikkethet. I de tilfeller hvor studenten vurderes til ikke bestått i egnethet, skal studenten gis skriftlig beskjed om vurderingen så tidlig som mulig.

Vitnemål tildeles aspiranter som har fullført utdanningen med bestått resultat. I dette ligger at de har bestått alle arbeidskrav og eksamener, har fullført alle krav knyttet til praksisperioder i 2. og 3. semester og er funnet skikket til tjeneste i kriminalomsorgen.

Vurderings- og eksamensformer med sensorordninger

Semester	Emnenavn	Eksamensform	Vurderings-uttrykk	Sensor-ordning
1	Emne 1: Kriminalkunnskap	Individuell skriftlig skoleeksamen under tilsyn	A-F	1 intern og 1 ekstern sensor
	Emne 3: Etikk og profesjonalitet	Individuell muntlig eksamen	A-F	1 intern og 1 ekstern sensor
2	Emne 4: Sikkerhet Delemne 3: Kartlegging og dokumentasjon i sikkerhetsarbeid	Individuell 3t skriftlig skoleeksamen, elektronisk innlevering. Alle hjelpemidler tillatt	A-F	1 intern og 1 ekstern sensor
3	Emne 4: Sikkerhet	Individuell skriftlig hjemmeeksamen over 3 dager, elektronisk innlevering	A-F	1 intern og 1 ekstern sensor
4	Emne 2: Straffegjennomføringsrett og andre juridiske emner Emne 5: Miljøarbeid og tilbakeføring	Individuell skriftlig skoleeksamen under tilsyn. Alle hjelpemidler tillatt Fordypningsoppgave i minigruppe Individuell muntlig eksamen	A-F A-F Det gis en karakter (A-F) i emnet. Muntlig eksamen vektet 60 % og fordypningsoppgaven vektet 40 % av samlet karakter i emnet	1 intern og 1 ekstern sensor 1 intern og 1 ekstern sensor 1 intern og 1 ekstern sensor

Litteratur/ pensum

Pensum i fengselsbetjentutdanningen skal støtte opp om de overordnede læringsutbyttebeskrivelsene samt læringsutbyttebeskrivelser innen det enkelte emne. Pensum skal være oppdatert og basert på erfarings- og forskningsbasert kunnskap. Pensumlitteraturen er beskrevet under det enkelte emne.

Fengselsbetjentens arbeid skal utføres i henhold til en rekke lover, forskrifter, instruksjer, retningslinjer og rundskriv. Studiet vil i stor grad omhandle nevnte kilder. Det forutsettes at aspirantene gjør seg kjent med disse. Sentrale kilder vil være gyldige for alle emner og er oppgitt til slutt i studieplanen.

Overordnet rammeverk

I kriminalomsorgen finnes noen overordnede instruksjer, regelverk og annet som danner rammeverket for arbeidet innen etaten. Under finnes en oversikt over disse. De er sentrale i alle emner i studiet og man vil også finne henvisninger til disse i enkeltemnene.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet. (2007). *Varsling om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen*. Oslo: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Arbeidstilsynet. Hentet fra <http://www.arbeidstilsynet.no/brosjyre.html?tid=92252>

Europarådet. (2012). *Europeiske fengselsregler*. Strasbourg: Europarådet, ministerkomiteen. Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/nye-europeiske-fengselsregler-paa-norsk.328982-237613.html>

Fengselsstyret. (1962). *Alminnelig tjenesteinstruks for fengselsvesenets tjenestemenn*. Oslo: Fengselsstyret.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. (2012). *Etiske retningslinjer for statstjenesten* (Revidert 26. april 2012). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/etiske-retningslinjer-for-statstjenesten/id88164/>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2015). *Retningslinjer for utarbeidelse av lokale varslingsrutiner i staten*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/retningslinjer-for-utarbeidelse-av-lokal/id485618/>

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. (2002). *Retningslinjer for kriminalomsorgens arbeid med framtidsplanlegging* (Rundskriv 1/2002). Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/kdi-rundskriv.237914.no.html>

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. (2002). *Retningslinjer for kontaktbetjentarbeidet* (Rundskriv 2/2002). Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/kdi-rundskriv.237914.no.html>

- Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. (2005). *Yrkesetiske retningslinjer for kriminalomsorgen* (2. utg.). Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/yrkesetiske-retningslinjer-i-kriminalomsorgen.527278-237613.html>
- Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. (2006). *Kriminalomsorgens kommunikasjonsstrategi (2006-2007)*. Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/ny-kommunikasjonsstrategi-for-kriminalomsorgen.295074-237613.html>
- Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. (2006). *Kriminalomsorgens sikkerhetsstrategi (2006-2010)*. Oslo: KSF.
- Kriminalomsorgsdirektoratet. (2014). *Virksomhetsstrategi (2014-2018)*. Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/om-kriminalomsorgen.237840.no.html>
- Meld. St. 12 (2014-2015). (2014). *Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-12-2014-2015/id2356059/>

Emne 1: Kriminalkunnskap – 8 SP

En fengselsbetjent skal kunne reflektere over kriminalomsorgens rolle i straffesakskjeden. Kunnskap om kriminalitetens mulige årsaker, straffens betydning, hvem straffedømte er og hvilke politiske føringer kriminalomsorgen er underlagt er viktig. Emnet henter kunnskaper fra fag som strafferettsvitenskap, kriminologi, sosiologi, psykologi/ psykiatri og biologi. Det er også lagt inn ett studiepoeng (1 stp) for innføring i vitenskapsteori. Dette gjennomgås i introuken, se under *Studiets innhold og oppbygning*.

Læringsutbytte

Kunnskaper

Aspiranten

- har kunnskap om ulike begrunnelser for straff
- har kunnskap om ulike avviksteorier og mulige forklaringer på kriminalitet
- har kunnskap om ulike straffegjennomføringsformer
- har kunnskap om kriminalpolitikk, statistikk og dagens kriminalitetsbilde

Ferdigheter

Aspiranten

- kan reflektere over ulike prinsipielle tilnærminger til straff
- kan reflektere over sammenhengen mellom levekår og kriminalitet
- kan reflektere over kriminalomsorgens rolle i straffesakskjeden
- har et kritisk blikk på statistikk og forskning på kriminalitet
- ser sammenhengen mellom politiske beslutninger og egen yrkesutøvelse

Generell kompetanse

Aspiranten

- kan legge til rette for en straffegjennomføring som både ivaretar innsattes behov og hensynet til allmenn rettsopfatning

Innhold

Delemne 1. Straffens begrunnelser

Kunnskaper om straffens begrunnelser i rettssamfunnet, dens innhold og ulike gjennomføringsformer er nødvendig for å kunne utføre en profesjonell straffegjennomføring i samsvar med samfunnets krav og forventninger til kriminalomsorgen.

Delemne 2. Hva kjennetegner domfelte?

Mange blir kun domfelt én gang i ung alder og er senere ikke i kontakt med strafferettsapparatet. Under dette delemnet ser vi imidlertid først og fremst på straffedømte i fengsel. Dårlige levekår kjennetegner mange i denne gruppen. Organiserte kriminelle kan representere spesielle utfordringer under straffegjennomføringen. De siste årene har kriminalitet begått av utenlandske borgere økt, og i dag er ca. 1/3 av innsatte i norske fengsler utenlandske statsborgere.

Delemne 3. Dagens kriminalitetsbilde og aktuell kriminalpolitikk

Under dette delemnet presenteres aktuell kunnskap og forskning om dagens kriminalitetsbilde. Kjennskap til politiske begrunnelser, forebyggingsstrategier og styringsdokumenter er også sentralt, herunder temaet (voldelig) radikaliserings.

Arbeids- og undervisningsformer

Emnet dekkes gjennom læringsformer som forelesninger, seminar, basisgrupper og selvstudier.

Aspirantene skal arbeide med en emneoppgave i minigrupper. Oppgaven skal gi mulighet til refleksjon over noen problemstillinger som er sentrale i emnet.

Vurderings- / eksamensform og sensorordning

Emnet avsluttes med individuell skriftlig skoleeksamen på 4 timer. Eksamen vurderes etter karakterskalaen A-F. Alle besvarelser blir sensurert av en intern og ekstern sensor.

Litteratur

- Bjørger, T. (2015). *Forebygging av kriminalitet*. Oslo: Universitetsforlaget. [Kapittel 1]
- Christie, N. (2004). Straffen som problem. *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskab*, 91(4), 302-310.
- Cramer, V. (2014). *Forekomst av psykiske lidelser hos domfelte i norske fengsler* (Prosjektrapport 2014-1). Oslo: Kompetansesenter for sikkerhets- fengsels- og rettspsykiatri. Helseregion Sør-Øst. Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/publikasjoner.5020267-242465.html>
- Fekjær, S. B. (2015). *Hvordan forstå statistikk? Politi og kriminalitet*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Fornes, I. (2016). Ungdomsstraffens første år. En undersøkelse av ungdomsstraffens anvendelsesområde og innhold i straffartens første år. *Tidsskrift for strafferett*, 16(3), 238-280.
- Frønes, I. & Strømme, H. (2010). *Risiko og marginalisering. Norske barns levekår i kunnskapssamfunnet*. Oslo: Gyldendal. [Kapittel 3]
- Jensen, E. (2013). *Levekår og kriminalitet*. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/160431>
- Johnsen, B. (2011). Forvaring - fra særreaksjon og «straff» til lovens strengeste straff: Et skritt frem eller ett tilbake? *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskab*, 98(1), 2-16.
- Kristoffersen, R. (2006). Resultater og utfordringer i samfunnsstraffen. *Rett på sak*, (4), 32-33.
- Larsen, E. (2006). Restorative Justice – konfliktmegling i fengsel. I E. Larsen (Red.), *Fengslet som endringsarena. Bok for fengselsbetjenter* (Håndbok 3/2006, s. 234-240). Oslo: KRUS.
- Larsson, P. & Korsell, L. (2010). Organisert kriminalitet, en kunnskapsstatus. *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskab*, 97(3), 443-454.
- Lid, S. (2015). Utvikling i straffereaksjoner 2002-2013. Markant skifte i straff av ungdom. *Samfunnspeilet*, (2), 29-38. Hentet fra <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/spp>
- Meld. St. 12 (2014-2015). (2014). *Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-12-2014-2015/id2356059/> [Kapittel 7 punkt.7.3, 7.4 og 7.5 og kapittel 8]
- NOU 2013:9. (2013). *Ett politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2013/nou-2013-9.html?id=730815> [Kapittel 10]
- Nymo, K. (2015). Hvorfor straffer vi - egentlig? *Tidsskrift for strafferett*, 15(3), 287-314.

- Politidirektoratet. (2015). *Analyse av barne- og ungdomskriminaliteten i Norge. Rapport basert på registrert kriminalitet fra 2010-2014*. Hentet fra https://www.politi.no/vedlegg/rapport/Vedlegg_3085.pdf
- Prop. 1 S (2015-2016). (2015). *For budsjettåret 2016. Utgiftskapitler: 61, 400-491. Inntektskapitler: 3400-3490: Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 18. september 2015, godkjent i statsråd samme dag. (Regjeringen Solberg)*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-jd-20152016/id2455617/?ch=1&q> [Kapittel 1]
- Revold, K. M. (2015). *Innsattes levekår 2014. Før, under og etter soning*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Skog, O. J. (2006). *Skam og skade. Noen avvikssosiologiske temaer*. Oslo: Gyldendal. [Kapittel 6]
- St. meld. 37 (2007-2008). (2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn (kriminalomsorgsmeldinga)*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-37-2007-2008/id527624/> [Kapittel 6, 7 og 12].
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal. [s. 13-63]

Emne 2: Straffegjennomføringsrett og andre juridiske emner – 15 SP

En fengselsbetjent må ha kjennskap til og bevissthet om sin rolle som en del av samfunnets maktapparat.

Vedkommende må kunne identifisere de juridiske problemstillingene som utøvelsen av yrket reiser og det rettslige handlingsrommet for sin makt- og myndighetsutøvelse. Innenfor de juridiske skjønnsmessige rammene for makt- og myndighetsutøvelsen må fengselsbetjenten utøve et faglig kvalifisert og balansert skjønn, slik at kriminalomsorgens ulike målsetninger oppfylles. Vedkommende skal være en garantist for at både rettssikkerheten til innsatte, ansatte og samfunnet ivaretas.

Juridisk kunnskap og kompetanse i form av kjennskap til hvilke regler som gjelder og evnen til å utøve et faglig kvalitativt og balansert skjønn er derfor en kjerne- og nøkkelkompetanse som en fengselsbetjent må besitte.

I første semester er målet å gi aspirantene en grundig oversikt over emnet. Denne oversikten skal gi grunnlag for forståelse av rammevilkår for yrkesutøvelsen og bidra til bedre gjennomføring av de følgende praksissemestrene. I praksissemestrene vektlegges kontroll, tvang og rettigheter samt utganger, overføringer og arbeidet frem mot løslatelse. Dette skal gi grunnlag for modning og refleksjoner i praksisperioden frem mot arbeidet i det siste teorisemesteret. I fjerde semester vil man gå mer i dybden innen enkelte områder, og ellers vektlegge helhetstenkning og ferdigheter i å identifisere og løse juridiske problemstillinger.

Læringsutbytte

Kunnskaper

Aspiranten

- har kunnskap om de ulike rettskilder og forholdet mellom dem og om skjønnsanvendelse som metode
- har kunnskap om de forvaltningsmessige prinsipper og generelle regler for saksbehandling
- har kunnskap om rettssikkerhetsbegrepets innhold
- har kunnskap om reglene i den europeiske menneskerettighetskonvensjon, de europeiske fengselsregler og reglene om personvern
- har kunnskap om de ulike straffegjennomføringsformer og bakgrunnen for disse, og hvilke regler som regulerer de ulike forhold som oppstår under straffegjennomføring

- har kunnskap om hva som er straffens formål og virkning, straffbarhetsvilkårene og ulike former for straff
- har kunnskap om hovedprinsippene og saksgangen i straffeprosessen

Ferdigheter

Aspiranten

- kan anvende faglig kunnskap innenfor de juridiske rammer for utøvelsen av makt på samfunnets vegne
- kan identifisere juridiske problemstillinger og anvende kunnskaper og metode for å løse disse
- kan veilede innsatte og domfelte om rettigheter og plikter etter lovverket
- kan utøve et faglig kvalifisert og balansert skjønn

Generell kompetanse

Aspiranten

- har forståelse for maktfordelingsprinsippet
- har generell kompetanse om fengselsbetjentrollen som en del av samfunnets utøvende myndighet.
- har respekt for individets integritet og menneskerettighetenes betydning for individ og samfunn
- har grunnlag for å opptre som en rettssikkerhetsgarantist i forhold til innsatte og domfelte, ansatte og samfunnet.

Innhold

Delemne 1. Juridisk metode

Delemnet gir en innføring i juridisk metode, bruken av rettskilder, hvordan man går frem for å løse rettsspørsmål og hvordan utøve skjønn på en forsvarlig måte.

Formålet er å føre aspirantene inn i juridisk tenkemåte, oppøve evnen til å identifisere juridiske problemstillinger og stille juridiske spørsmål, til å tolke og anvende rettsregler og utøve et kriminalomsorgsfaglig skjønn.

Delemne 2. Forvaltningsrett

Delemnet behandler alminnelige regler om forvaltningsorganer og deres oppgaver, kompetanse og saksbehandling på vegne av det offentlige. Forvaltningsrett handler om hvordan landet skal styres. Delemnet fokuserer på saksgang og rettsikkerhet innen kriminalomsorgen.

Aspirantene skal ha kjennskap til reglene om forvaltning og offentlig saksbehandling. Aspirantene skal bli i stand til å identifisere problemer og bruke reglene i praksis.

Delemne 3. Rettssikkerhet, menneskerettigheter og personvern

Rettssikkerhet er en kjerneverdi for kriminalomsorgens virksomhet ved at straffegjennomføringen skal bygge på blant annet respekt for menneskeverdet, human behandling av innsatte og domfelte og alminnelige anerkjente menneskerettigheter. Den enkeltes fysiske og psykiske integritet skal være beskyttet mot overgrep og vilkårlighet og vedkommende skal ha mulighet til å forutberegne sin rettsstilling.

Dette krever grunnleggende kunnskap om rettssikkerhetsbegrepets innhold, om reglene i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og de europeiske fengselsreglene og reglene om personvern.

Delemne 4. Straffegjennomføringsrett

Delemnet gjør rede for de samfunnsoppgaver kriminalomsorgen skal løse og hvilke virkemidler den har til rådighet i sikkerhetsarbeidet og arbeidet med å tilrettelegge for endring. Avtaler med kriminalomsorgens samarbeidspartnere skal være kjent. Delemnet gjør dessuten rede for kriminalomsorgens organisering.

Aspirantene skal utvikle kunnskap og generell kompetanse om innsattes rettigheter og plikter etter straffegjennomføringsloven. Delemnet skal gjøre aspirantene i stand til å identifisere rettslige problemer og bruke reglene i praksis.

Delemne 5. Strafferett

Strafferetten behandler reglene om forbrytelse og straff. Delemnet gir en innføring i norsk strafferett og hvordan man resonnerer når man arbeider med strafferettslige spørsmål.

Delemnet tar for seg strafferettens oppbygning og gjør rede for noen av strafferettens grunnbegreper og enkelte straffebud. Den alminnelige strafferetten behandler vilkårene for å straffe, og gir en innføring i de ulike reaksjonsvariantene i norsk strafferett. Den spesielle

strafferetten behandler de enkelte straffebud. Delemnet vil ta for seg enkelte utvalgte straffbare handlinger.

Delemnet skal gi aspirantene forståelse av straffens formål og virkning. Videre skal aspiranten kjenne til straffbarhetsvilkårene og ulike straffereaksjoner.

Delemne 6. Straffeprosess

Delemnet om straffeprosess omhandler reglene om saksgangen av straffesaker for domstolene. Straffeprosessen omfatter reglene for hvordan straffbare handlinger skal etterforskes og hvordan saker om straff skal behandles. Delemnet legger hovedvekten på sentrale straffeprosessuelle grunnbegreper, straffesakens aktører og gangen i en straffesak. Aspirantene skal også gis faglig grunnlag for å kunne utføre arbeidet som stevnevitne, og blir gitt muligheten til å avgi forsikring i løpet av studietiden.

Arbeidsmåter

Aspirantene skal i løpet av de fire semestrene arbeide med emneoppgaver, både individuelt og i gruppe.

Arbeidskrav

1.semester: Flervalgsoppgave som må godkjennes

Vurderings-/eksamensformer og sensorordninger

Avsluttende eksamen avlegges i fjerde semester

Vurderingsform:

Individuell skriftlig eksamen. Tid: 08.30 - 14.30.

Hjelpemidler:

Lover, forskrifter og retningslinjer. Det gis nærmere instruks om dette.

Sensorer:

Intern og ekstern sensor.

Litteratur

Bernt, J.F. (2011). Kravet om rettssikkerhet i forvaltningen. I J.F. Bernt & Ø. Rasmussen, *Frihagens Forvaltningsrett: Bind 1* (2. utg., s. 39-65). Bergen: Fagbokforlaget.

- Bernt, J.F. (2011). Forvaltningens kompetanse. I J.F. Bernt & Ø. Rasmussen, *Frihagens Forvaltningsrett: Bind 1* (2. utg., s. 80-101). Bergen: Fagbokforlaget.
- Engbo, H. J. & Smith, P. S. (2012). *Fængsler og menneskerettigheter*. København: Jurist- og Økonomforbundets forlag. [kap. 5 og 6]
- European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). (2015). *CPT standards. "Substantive" sections of the CPT's General Reports* (CPT/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2015). Hentet fra <http://www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf> [s. 17-47, 83-96 & 102-107]
- Heum, I. (2014). *Skjønn. Perspektiver på skjønnsutøvelse i Nav*. Oslo: Gyldendal. [kap. 3]
- Høstmælingen, N. (2003). *Internasjonale menneskerettigheter*. Oslo: Universitetsforlaget. [Kap. 8.1-8.1.2, 8.1.5.-8.2.8., 8.5.-8.5.8 og 8.5.12-8.6.19]
- Kofoed, S. (2001). Jus og etikk. I E. Larsen (Red.), *Etikk og moral på en utfordrende yrkesarena* (KRUS håndbok, s 13-39). Oslo: KRUS.
- NOU 1988: 37. (1988). *Ny fengselslov*. Oslo: Justisdepartementet. [s. 53 – 60]
- Ot.prp. nr. 90 (2003-2004). (2004). *Om lov om straff (straffeloven)*. Oslo: Justis- og politidepartementet. [Kap. 6 – 7]
- Peukert, W. (1999). The European Convention for the Prevention of Torture and the European Convention on Human Rights. I R. Morgan & M. D. Evans (Red.), *Protecting prisoners: the standards of the European Committee for the Prevention of Torture in context* (s. 85-102). Oxford: Oxford University Press.
- Rosenstrøm, A. (2012). *Innføring i juss for fengselsbetjenter*. Upublisert.
- Slettan, S. & Øie, T. M. (2004). *Forbrytelse og straff*. Oslo: Universitetsforlaget. [s.317-318, 323-342 og 345-357]
- St.meld. 37 (2007-2008). (2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet - tryggere samfunn (kriminalomsorgsmeldinga)*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-37-2007-2008-/id527624/> [Kap.1 og 3]
- Storvik, B. L. (2011). *Straffegjennomføring etter lov av 18. mai 2001 nr. 21* (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget. [Kap. 1-10]
- Wegner, R. B. (2015). *Strafferett. Alminnelig del* (2. utg.). Drammen: Vett & Viten. [S. 27 – 105]
- Wegner, R. B. (2015). *Strafferett. Spesiell del* (2. utg.). Drammen: Vett & Viten. [S. 41 – 54, 115 – 123 og 159 – 176]

Emne 3: Etikk og profesjonalitet - 8 SP

For å kunne utøve fengselsbetjentyrket i samsvar med kriminalomsorgens målsetting, menneskesyn, verdier og prinsipper stilles det store krav til betjentens etiske ansvar og profesjonelle kompetanse. Som profesjonell har man et selvstendig ansvar for å ivareta oppgavene man har, og måten disse oppgavene blir ivaretatt på, er et spørsmål om hvem den profesjonelle er. Kunnskaper om hvordan holdninger og verdier preger vår måte å tenke og handle på er sentralt.

Læringsutbytte

Kunnskaper

Aspiranten

- har kunnskap om kriminalomsorgens menneskesyn, verdier og mål
- har kunnskap om etiske teorier og hvordan disse kan belyse praktiske handlinger
- har kunnskap om yrkesetiske retningslinjer for kriminalomsorgen og for statstjenesten
- har kunnskap om hvordan verdensanskuelse og livserfaring preger våre måter å tenke og handle på
- har kunnskap om hva som kan påvirke dømmekraften
- har kunnskap om makt som fenomen

Ferdigheter

Aspiranten

- kan identifisere og analysere etiske utfordringer som man kan møte i kriminalomsorgen
- kan anvende faglig kunnskap i etisk utfordrende situasjoner i kriminalomsorgen
- kan reflektere over betydningen av kulturforskjeller i tilretteleggingen av straffegjennomføringen
- kan reflektere over egen tjenesteutførelse og justere denne under veiledning

Generell kompetanse

Aspiranten

- har evne til kritisk refleksjon
- kan analysere relevante yrkesetiske problemstillinger
- kan forholde seg kritisk spørrende og reflekterende til ulike sider ved profesjonskulturen
- kan se sitt personlige og etiske ansvar for å fremme god kultur på arbeidsplassen
- kan som en forvalter av statlig makt identifisere og problematisere ulike verdier og prinsipper i kriminalomsorgen og i statstjenesten

Innhold

Emne 3 tar for seg følgende delemner:

1. *Menneskerettighetenes plass i kriminalomsorgen*
2. *Kriminalomsorgens grunnleggende menneskesyn og verdier*
3. *Etiske teorier*
4. *Maktens ulike kilder*
5. *Profesjonalitet*
6. *Kulturforståelse*

Arbeids- og undervisningsformer

Arbeidsmåtene veksler mellom ulike aspirantaktiviteter - individuelt og i basisgruppe og seminar. Deler av pensum blir behandlet i forelesninger, men aspirantene har selv ansvar for å gjennomgå alt pensum. Det forventes at aspirantene deltar aktivt i diskusjoner i basisgruppe og seminar.

Vurderings-/eksamensformer og sensorordninger

Emnet avsluttes med en individuell muntlig eksamen der det benyttes både intern og ekstern sensor.

Litteratur

Christoffersen, S. A. (2011). Profesjonsetikk som dømmekraft. I S.A. Christoffersen (Red.), *Profesjonsetikk: Om etiske perspektiver i arbeidet med mennesker* (2. utg., s. 65-88). Oslo: Universitetsforlaget.

Eriksen, T. H. (2001). Kultur, kommunikasjon og makt. I T.H. Eriksen (Red.), *Flerkulturell forståelse* (s. 57-72). Oslo: Tano Aschehoug.

Fjørtoft, K. & Skorstad, B. (2008). *Etikk i sosialt arbeid: mellom samfunnsplikt og personlig ansvar*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. (2012). *Etiske retningslinjer for statsjenersten* (Revidert 26. april 2012). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/etiske-retningslinjer-for-statstjenesten/id88164/>

- Hjellnes, S. (2012). *Fengselsbetjentens ansvar som del av straffesakskjeden*. NSfKs 54. forskerseminar. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/160698>
- Horntvedt, T. (2012). Utvalgte begreper i flerkulturell forståelse. I P. I. Båtnes & S. Egden (Red.), *Flerkulturell forståelse i praksis* (s. 221-254). Oslo: Gyldendal.
- Karlsen, V. (2001). Oss betjenter imellom. I E. Larsen (Red.), *Etikk og moral på en utfordrende yrkesarena* (s. 127-159). Oslo: KRUS.
- Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. (2005). *Yrkesetiske retningslinjer for kriminalomsorgen* (2. utg.). Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/yrkesetiske-retningslinjer-i-kriminalomsorgen.527278-237613.html>
- Kriminalomsorgsdirektoratet. (2014). *Virksomhetsstrategi (2014-2018)*. Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/om-kriminalomsorgen.237840.no.html>
- Kvalnes, Ø. (2008). *Se gorillaen! Etikk i arbeid* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Liebling, A. (2011). Distinctions and distinctiveness in the work of prison officers: legitimacy and authority revisited. *European Journal of Criminology*, 8(6), 484-499. doi:10.1177/1477370811413807
- Liebling, A., Price, D. & Shefer, G. (2012). *The prison officer* (2. Ed.). Abingdon: Routledge. [Kap. 6, s. 121-152]
- Meld. St. 12 (2014-2015). (2014). *Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-12-2014-2015/id2356059/> [kap. 7, pkt. 7.1, s. 32-33]
- Nymo, K. (2006). På sporet av den profesjonelle fengselsbetjenten. I E. Larsen (Red.), *Fengslet som endringsarena. Bok for fengselsbetjenter* (KRUS håndbok 3/2006, s. 90-109). Oslo: KRUS.

Emne 4: Sikkerhet – 52 SP

Emnet Sikkerhet representerer kunnskap, kompetanse og ferdigheter som er nødvendig for å utføre en sikkerhetsmessig profesjonell og forsvarlig tjeneste i tråd med kriminalomsorgens målsettinger, verdier og strategier. Et overordnet mål med emnet er at man gjennom aktiv kobling av teori og praksis i undervisning, veiledning og praktisk tjenesteutførelse skal utvikle trygge, reflekterte og samarbeidsorienterte fengselsbetjenter som bidrar til god og enhetlig sikkerhetskultur. En godt utviklet forståelse av den enkelte ansattes rolle i sikkerhetsarbeid og saksbehandling i fengsel er noe som tilstrebes, det samme er bevissthet om og praktiske ferdigheter i kommunikasjon i tjenesteutøvelsen, særlig med tanke på konfliktforebygging og risikokommunikasjon. Gjennom opplæring tilføres aspiranten kunnskaper og ferdigheter i situasjoner hvor fysisk maktanvendelse blir nødvendig. Derfor vektlegges også refleksjon rundt etiske utfordringer i opptreden ved konfliktsituasjoner og ved behov for bruk av fysisk makt.

Læringsutbytte

Kunnskaper

Aspiranten:

- har kunnskap om den enkelte ansattes ansvar for å bidra til god sikkerhet, og om at rollen som fengselsbetjent medfører særlige etiske utfordringer
- kjenner til rutiner for opplæringsfengselet, begrunnelsen for dem og den menneskelige faktors betydning
- har kunnskap om risiko og beredskap i kriminalomsorgen generelt, og hvordan dette operasjonaliseres i opplæringsfengselet spesielt
- har forståelse for de sikkerhetsutfordringer rusmidler og rusmisbruk skaper i fengsel
- har kunnskaper om forsvarlig og tilbørlig bruk av godkjente tvangsmidler og selvforsvars- og pågripelsesteknikker, herunder skadepotensiale ved bruk av fysisk makt og tvangsmidler

Ferdigheter

Aspiranten:

- kan analysere og reflektere over ulike dimensjoner ved fengselsbetjentrollen i et organisasjonsteoretisk perspektiv
- kan forstå risiko og gjennomføre risikovurderinger på ulike nivå ved egen enhet

- kan forstå og ivareta sin rolle i beredskaps- og krisesituasjoner
- kan anvende og reflektere over tilegnede kunnskaper om relevant lovverk, prosedyrer, rutiner, tiltak og restriksjoner
- skal inneha ferdigheter i bruk av sentrale verktøy for kartlegging og dokumentasjon i kriminalomsorgen
- kan anvende situasjonstilpasset og tydelig kommunikasjon overfor innsatte, ansatte og samarbeidspartnere i ulike sammenhenger, individuelt og i gruppe
- kan anvende sentrale selvforsvars- og pågripelsesteknikker og godkjente tvangsmidler på en forsvarlig og tilbørlig måte, og utvise forsvarlig juridisk og etisk skjønn
- kan reflektere over egne holdninger og verdier, basert på faglige begreper og med bakgrunn i praksiserfaringer

Generell kompetanse

Aspiranten:

- har innsikt i og kan i samarbeid med andre utføre opplæringsfengselets og kriminalomsorgens ulike sikkerhetstiltak
- kan uttrykke egne observasjoner skriftlig på en presis og konkret måte, med tanke på videre forføyninger og eventuell bruk som saksdokument i en rettsak
- kan benytte ulike kommunikasjonskanaler og kommunikasjonsferdigheter for å formidle informasjon på en tydelig måte til innsatte, ansatte og samarbeidspartnere
- kan reflektere kritisk over egen og andres praktiske tilnærming ved konflikter og maktanvendelse
- har innsikt i ulike rusmiddelgrupper, deres virkningsmåte og hvordan misbruk kan forebygges, avdekkes og håndteres
- kan identifisere, reflektere over og uttrykke etiske dilemmaer i fengselshverdagen og gjennom dette bidra til videreutvikling av god praksis

Innhold

I første semester gis en teoretisk innføring i sentrale elementer i sikkerhetsemnet gjennom forelesninger, hospitering og oppgaveløsning.

I de praktisk/teoretiske semestrene brukes praksisveiledning for aktivt å etablere en kobling mellom teoretiske emner og praktisk tjenesteutførelse. Veiledning skjer både individuelt og i gruppe. Opplæringsfengselet som læringsarena åpner for utstrakt bruk av øvelser og ferdighetstrening i ulike delemner.

Fjerde semester vil først og fremst ha fokus på ferdighetstrening knyttet til fysisk maktanvendelse og kommunikasjon/konflikthåndtering. Siden emnet favner bredt, tar aktivt i bruk praksis og er gjennomgående i begge studieårene, vil den avsluttende delen i fjerde semester søke å avrunde emnet gjennom å nyttiggjøre seg aspirantenes nyvunne erfaringer gjennom refleksjoner, konkrete bidrag om sikkerhetsavvik og tilhørende gruppeoppgaver.

Delemne 1. Føringer for sikkerhetsarbeidet

Aspiranten skal tilegne seg forståelse av hvordan føringer for sikkerhetsarbeidet påvirker organisering av og innholdet i virksomheten. Innsikt i grunnleggende organisasjonsteori er en forutsetning for forståelsen av disse føringene. Organisasjonsteori blir benyttet for å tilegne aspirantene analyseredskaper i møtet med sikkerhetsmessige utfordringer. En teoretisk forståelse av hvordan sikkerhetskultur etableres og utvikles er sentral for aspirantens evne til kritisk analyse av egen og andres praksis. I dette ligger en bevissthet om den menneskelige faktors betydning i en forståelse av hva som fremmer og hemmer riktig sikkerhet og styring av risiko.

Delemne 2. Praktisk sikkerhetsarbeid

Gjennom variert praksis ved ulike avdelinger og enheter skal aspiranten opparbeide en forståelse av hvordan sikkerhetsarbeidet er organisert gjennom prosedyrer og rutiner. Det forutsettes også innsikt i de sikkerhetsutfordringer som knytter seg til straffegjennomføring på lavere sikkerhetsnivå og innenfor friomsorgen. Utfordringer knyttet til radikalisme, organisert kriminalitet, kommunikasjon og manipulasjon problematiseres i denne sammenhengen. En bevissthet om og evne til vurdering av risiko, oppøves gjennom undervisning, veiledning og praksis. Det rettes et fokus mot hvordan rusmidler skaper sikkerhetsutfordringer for virksomheten.

Delemne 3. Kartlegging og dokumentasjon i sikkerhetsarbeid

Aspiranten skal gjennom praksis og teoretisk undervisning gis en forståelse av behovet for presisjon i all kommunikasjon og informasjonsutveksling i egen organisasjon og overfor omgivelsene. Aspiranten skal tilføres ferdigheter i alt fra muntlig informasjonsutveksling og risikokommunikasjon under vaktavløsninger og overlappinger, via skriftlig dokumentasjon i form av notat og journalføring, til å rapportere uregelmessigheter og avvik på en måte som

danner underlag for behandling og forføyninger oppover i saksbehandlingskjeden. Aspirantens evne til å oppta forklaring fra innsatte ved uønskede hendelser vil også bli øvet.

Delemne 4. Kommunikasjon og konflikthåndtering

God kommunikasjon og situasjonsforståelse er sentralt for en fengselsbetjents evne til å ivareta sikkerheten, og påvirker evnen til å forebygge konfliktsituasjoner. For aspiranten fordrer dette en bevissthet om hvordan kommunikasjons- og interaksjonsformer kan bidra til å fremme eller hemme måloppnåelse, og å øke den dynamiske sikkerheten. Det vil være et særlig fokus på praktiske øvelser og teknikker som virker konfliktdepende. Konflikthåndteringsteori søkes integrert i situasjoner hvor aspirantens evne til kommunikasjon utfordres. Aspirantene skal videreutvikle sin evne til forståelse, forebygging, håndtering av konflikter, samt tilføres kunnskaper om kriseforståelse og oppfølging knyttet sammen i et sikkerhetsmessig perspektiv.

Delemne 5. Fysisk maktanvendelse

Gjennom gradvis progresjon søker man i blant annet selvforsvars- og pågripelsesteknikker å fremme aspirantenes trygghet i møte med situasjoner som krever bruk av fysisk makt og tvangsmidler. Målet er en trygg tjenestemann- eller kvinne som behersker både tekniske og taktiske utfordringer knyttet til det å utøve fysisk makt, og at innlærte teknikker øves jevnlig for å sikre at aspiranten kommer opp på automatiserings- eller tilpasningsnivå. Aspiranten skal utvikle kunnskaper om og ferdigheter i det å bekle ulike roller i ulike aksjonsformer. Aspirantenes evne til å utvise skjønn øves gjennom en oppøving av risikoforståelse, og en problematisering av perspektiver som juridiske og etiske føringer gir for bruk av fysisk makt og tvangsmidler. Evnen til å se koblinger til andre delemner i sikkerhet, og emner som etikk og jus er derfor sentralt.

Arbeidskrav

Første semester:

Praktiske godkjenningssprøver i delemnet Fysisk maktanvendelse. Godkjenningssprøve i ASP-batong. Godkjennes av faglærer.

Andre semester:

Individuell emneoppgave. Arbeidskravet godkjennes av lærer/veileder/KRUS. Praktisk godkjenningssprøve i delemnet Fysisk maktanvendelse

Tredje semester:

Individuell emneoppgave. Arbeidskravet godkjennes av lærer/veileder/KRUS.

Fjerde semester:

Praktisk godkjenningssprøve i gruppe i delemnet Fysisk maktanvendelse. Godkjennes av KRUS.

Vurderings-/ eksamensformer og sensorordninger¹

Individuell skriftlig eksamen med tilsyn (skoleeksamen), 3 timer. Gradert karakter (A-F). Eksamen teller 25% av samlet karakter.

Individuell skriftlig eksamen uten tilsyn (hjemmeeksamen), 3 dager.

Alle hjelpemidler tillatt. Gradert karakter (A-F). Eksamen teller 75% av samlet karakter.

Begge eksamenene må være bestått for å at samlet karakter kan bli en beståttkarakter.

Intern og ekstern sensor.

Litteratur

Asbjørnsen, S. (2008). *Håndbok i rapportlære* (2. utg., KRUS håndbok). Oslo: KRUS.

Auli, T. (2008). Å nulle ut trusselen. I H. Bekken (Red.), *Fengselsliv og menneskeverd: tekster om skyld og sorg, soning og forsoning* (s. 136-153). Oslo: Verbum.

Barland, B. (2016). *Fortellinger om doping og kroppskultur*. Oslo: Cappelen Damm akademisk. [Kap. 1 og kap. 6 s.159-167]

Bråten, O. A. (2011). *Håndbok i konflikthåndtering: forebygging av trakassering, trusler og vold*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Crawley, E. (2004). *Doing prison work: the public and private lives of prison officers*. Cullompton: Willan. [Kap. 3]

Dahlberg, S. & Olofsson, B. (2004). Förhandling i krissituationer. I S. Å. Christianson & P. A. Granhag (Red.), *Polispsykologi* (s. 171-193). Stockholm: Natur och kultur.

Eide, T. & Eide, H. (2004). *Kommunikasjon i praksis: relasjoner, samspill og etikk i sosialfaglig arbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk. [Kap. 6, 7, 10, 11, 12 og 13]

Hammerlin, Y. & Rokkan, T. (2012). *Vold og trusler mot tilsatte i kriminalomsorgen. Sluttrapport 2004-2010. Mørketall* (KRUS Rapport nr. 1/2012). Oslo: KRUS.

Hansen, W. M. (2003). *Håndbok i krisehåndtering for kriminalomsorgen*. Oslo: KRUS.

---

¹ Eksamensformen er endret i henhold til råd fra studiekvalitetsutvalget 15.02.2017, og godkjent av direktør Hans-Jørgen Brucker.

[s. 6-33]

- Jacobsen, D.I. & Thorsvik, J. (2013). *Hvordan organisasjoner fungerer* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget. [Kap. 1, 2, 3, 4, 5, 8, 10]
- Johnsen, L. G. W. (2009). *Risikovurdering: praktisk risiko- og sårbarhetsanalyse i virksomheter*. Oslo: Gyldendal. [Kap. 1]
- Kriminalomsorgens utdanningssenter. (2006). *Sikkerhet i fengsel*. SIF. Oslo: KRUS.
- Kriminalomsorgens utdanningssenter. (2009). *Sikkerhet i friomsorgen*. SIFO. Oslo: KRUS.
- Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI). (2014). *Beredskapsplanverk 1. Håndbok. Teoretisk tilnærming til sikkerhets- og beredskapsarbeid i kriminalomsorgen*. Lillestrøm: KDI.
- Liebling, A., Price, D., & Shefer, G. (2011). *The prison officer*. New York: Willan. [kap. 3 s.42-55 og kap. 7 s.160-169]
- Nordhelle, G. (2009). *Manipulasjon: forståelse og håndtering*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Sandham, D. (2014). *Håndbok i fysisk maktanvendelse*. Upublisert.
- St.meld. 37 (2007-2008). (2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet - tryggere samfunn (kriminalomsorgsmeldinga)*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-37-2007-2008-/id527624/> [kap. 6.10.3. og kap. 8]
- Tulloch, B. (2010). Guarding against manipulation by criminal offenders. *Australasian Journal of Correctional Staff Development*, 2(5).
- Wærum, E. (2014). *Praksisveiledermanual, aspirantversjon*. Oslo: KRUS.
- Øiseth, O. V., Kjeldsen, T., & Sundvoll A. (2016). *Illustrert informasjonsmateriale om narkotika, alkohol og doping* (6. utg.). Oslo: Norsk Narkotikapolitiforening.
- Øiseth, O. V., Vindenes, V., Sundvoll, A., & Kjeldsen, T. (2014). *Tegn og symptomer på misbruk av narkotika eller andre rusmidler* (4. utg.). Drammen: Vett & Viten.

Emne 5: Miljøarbeid og tilbakeføring – 37 SP

Emnet representerer kunnskap, kompetanse og ferdigheter som er nødvendig for å tilrettelegge for et kriminalitetsfritt liv for innsatte, forebygge skadevirkninger ved fengsling, samt forstå sin egen rolle i dette arbeidet. Arbeidet med sikkerhet på lang sikt bygger på reduksjon av fengslingens skadevirkninger, rehabilitering og tilrettelegging for endring. Miljøarbeid som metode benyttes i endringsarbeid under soning og for å redusere skadevirkninger av fengsling. Tilbakeføring viser til kriminalomsorgens og betjentens plikter i arbeidet med å tilrettelegge for at innsatte har best mulig forutsetninger ved løslatelse. Fokus på ulike sikkerhetsnivåer, friomsorg og samarbeid med andre etater står i denne sammenheng sentralt.

Læringsutbytte

Kunnskaper

Aspiranten har

- kunnskaper om miljøarbeid som metode og arbeidsprosessmodell for miljøarbeid
- kunnskaper om særtrekk ved totale institusjoner og innsattes tilpasning
- kunnskaper om kommunikasjonsteori
- kunnskaper om metodene: Motiverende samtale (MI), Bygging av Mestringstillit (BaM) og Russamtalen
- kunnskaper om sentrale teorier om læring, motivasjon, grupper og identitet
- kunnskaper om påkjenninger og reaksjoner som kan oppstå under varetekt, isolasjon og øvrige fengselsopphold
- kunnskaper om tilbakeføringsarbeid og kjenner kontaktbetjentens ansvar og plikter
- kunnskaper om kriminalomsorgens ulike samarbeidspartnere og deres ansvarsområder
- kunnskaper om hvilke rettigheter og muligheter som følger av velferdslovgivningen og straffegjennomføringsloven

Ferdigheter

Aspiranten

- kan planlegge og arbeide systematisk med miljøarbeid, samt organisere og lede rehabiliterende virksomhet i fengsel
- kan kommunisere med og veilede innsatte i personlige og sosiale utfordringer
- gjenkjenner symptomer på stress og krise
- har forståelse og bevissthet rundt hvordan mennesker, på ulike måter, kan reagere på fengsling
- kan veilede om rettigheter og muligheter for innsatte
- kan bruke framtidsplan og aktuelt lovverk som redskap i tilbakeføringsarbeidet
- gjenkjenner symptomer på ADHD, personlighetsforstyrrelser, depresjon, angst og psykose
- gjenkjenner risikofaktorer, og kan forebygge selvmord og selvskading
- kan iverksette tiltak som kan forebygge skade ved psykiske lidelser
- kan reflektere rundt egen rolle som profesjonell yrkesutøver og utfordringer knyttet til betjentrollen.

Generell kompetanse

Aspiranten

- er en ressurs i rehabiliteringsarbeidet fram mot løslatelse
- har god oversikt over ansvar og plikter knyttet til betjentrollen
- har god oversikt over muligheter og utfordringer som ligger i soningsprogresjon i fengsler med høyere og lavere sikkerhetsnivå
- har god oversikt over kriminalomsorgens samarbeidspartnere i tilbakeføringsarbeidet

Innhold

Delemne 1. Miljøarbeid som metode i fengsel

Under dette delemnet skal aspirantene få en grunnleggende forståelse for miljøarbeid som metode. Det inkluderer kunnskap om arbeidsprosessmodellen som redskap for praktisk miljøarbeid med innsatte. Aspiranten skal i løpet av delemnet lære hvilke prinsipper som ligger til grunn for profesjonelt miljøarbeid. Aspirantene skal videre få innsikt i fengselets institusjonelle særtrekk for å skape bedre forståelse for hvilke rammer en har å forholde seg til i miljøarbeidet.

Delemne 2. Forståelse av endring og endringsprosesser

Delemne 2 skal gi aspirantene kunnskaper om faktorer som gjør oss til de vi er som mennesker, knyttet til hvordan man som betjent kan jobbe med endring av handlings- og tankemønster. Dette delemnet skal derfor gi aspirantene kunnskaper om ulike former for læring og motivasjon. Videre skal aspirantene, gjennom delemne 2, få kunnskaper om gruppepåvirkning, identitet, kognitiv teori og sosial tilhørighet: Hva er drivkraften bak de valg vi tar, og hvordan påvirker det sosiale oss?

Delemne 3. Avhjelping av skadevirkninger ved isolasjon

Et fengselsopphold kan oppleves som svært belastende. I dette delemnet skal aspirantene få kunnskaper om hva som kan bidra til at skadevirkningene av fengselsoppholdet blir minst mulig for innsatte. Det er i denne sammenheng vesentlig at fengselsbetjenter får kunnskap om kriser, stress og isolasjonsskader.

Delemne 4. Tilbakeføring

Tilbakeføring behandler sentrale velferdsmessige lover og regler, samt deres formål og begrunnelse.

Delemnet tar videre for seg fengselsbetjentens rolle i tilbakeføringsarbeidet. I følge St.meld. nr. 37 har tilbakeføringsarbeidet tre hovedaktører: den straffedømte selv, kriminalomsorgen og samarbeidende etater. Fengselsbetjenten, særlig i kontaktbetjentarbeidet, fungerer som bindeledd for de innsatte i tilbakeføringsarbeidet. Det er derfor viktig at aspiranten utvikler kunnskap og generell kompetanse om denne rollen. Tilbakeføringsarbeidet skal skje i samhandling med innsatte, og respekt for innsattes selvbestemmelse er derfor i fokus. Aspirantene skal også få kunnskaper om bruk av individuell plan, kriminalomsorgens kartleggingsverktøy BRIK, framtidsplan og betydningen av nettverk.

Progresjonssystemet i kriminalomsorgen er et viktig virkemiddel i tilbakeføringsarbeidet. Aspirantene skal derfor utvikle kunnskaper om progresjonstilbud til innsatte og ulike gjennomføringsformer på ulike sikkerhetsnivå. Aspirantene skal videre ha god kjennskap til friomsorgens rolle i straffegjennomføringen.

Delemne 5. Psykiske lidelser, utviklingsforstyrrelser, selvskading og selvmord, vold og rusmiddelavhengighet.

Det er vesentlig at fengselsbetjenter kjenner igjen signaler om psykiske lidelser, utviklingsforstyrrelser og selvskadende handlinger for å kunne iverksette nødvendige tiltak for å forhindre skade, og for å kunne kontakte og samarbeide med fagpersonell for profesjonell oppfølging av innsatte under soningen.

Det er mange innsatte som soner en dom for bruk av vold i norske fengsler. Aspirantene skal ha kjennskap til hvordan man jobber med endringsarbeid opp mot denne gruppen lovbrutere. I arbeidet med innsatte som har et rusproblem er det viktig at fengselsbetjenten vet hva problematisk bruk av rusmidler innebærer.

Delemne 6. Profesjonalitet i betjentrollen

Fengselsbetjenten fyller ulike roller i sitt daglige virke. Det å forstå sin rolle i organisasjonen, samt å kunne balansere mellom hjelper- og vokterrollen med etisk bevissthet, er vesentlig for å kunne opptre profesjonelt. Aspirantene skal utvikle forståelse for hvilken betydning deres personlige egenskaper, verdier og holdninger (etikk), i samspill med teoretiske kunnskaper, praktiske ferdigheter, maktutøvelse og kriminalomsorgens mål, verdier og prinsipper, har i profesjonell yrkesutøvelse. Dette er tema som også har vært berørt tidligere i studiet. I dette avsluttende delemnet, sammenfattes og diskuteres forpliktelser, muligheter og utfordringer i rollen som profesjonell fengselsbetjent. Aspiranten skal også få kunnskaper om ledelse, da betjenten i mange situasjoner står i en situasjon der han eller hun må lede andre, både innsatte og ansatte.

Arbeidskrav

Første semester:

Flervalgsoppgave knyttet til gjennomgatte delemner.

Andre semester:

Emneoppgave i gruppe basert på gjennomføring av miljøarbeid i fengsel.

Arbeidskravet godkjennes av lærer/veileder/KRUS

Tredje semester:

Individuelt refleksjonsnotat basert på kommunikasjon og relasjonsbygging med innsatte. Arbeidskravet godkjennes av lærer/veileder/KRUS. Aspirantene skal også besøke samarbeidspartnere og presentere besøket for medaspiranter.

Fjerde semester:

I forbindelse med ekskursjon i uke 41 skal aspirantene ha en muntlig presentasjon (individuell/gruppe) i uke 42. De skal knytte erfaringene under ekskursjonen til relevant innhold i emnet.

Vurderings-/eksamensformer og sensorordninger

Individuell muntlig eksamen og fordypningsoppgave i minigruppe gjennomføres i fjerde semester. Muntlig eksamen vektet 60 % og fordypningsoppgaven vektet 40 % av samlet karakter i emnet.

En ekstern og en intern sensor.

Litteratur

Arbeids- og velferdsdirektoratet. (2012). *NAV - med blick på kriminalomsorg*.

Oslo: Arbeids- og velferdsdirektoratet. Hentet fra

http://img3.custompublish.com/getfile.php/2111287.823.ebuuqffxap/Reviderto912NAV_Med+blick

Amundsen, M. L. (2010). Bak glemselens slør. *FONTENE forskning*, (1), 4-15.

Hentet fra <http://fonteneforskning.no/forskningsartikler/bak-glemselens-slør-6.19.264793.e6a8fbf941>

Bang, S. (2003). *Rørt, rammet og rystet: faglig vekst gjennom veiledning*.

Oslo: Gyldendal akademisk. [s.37-43, 78-92]

Brumoen, H. (2007). *Vanen, viljen og valget*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

[s.99-110, 121-129]

Brumoen, H. (2010). Svake og sterke øyeblikk – Bygging av mestringstillit. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 47(11), 1020-1025. Hentet fra

<http://www.psykologtidsskriftet.no>

Brumoen, H. & Højdahl, T. (2007). *Samtaler om kriminalitet og uønsket atferd: bygging av mestringstillit (BaM) – en kognitiv endringsmetodikk* (KRUS håndbok 3/2007). Oslo: KRUS. Hentet fra <http://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/160499> [s.76-99]

Crawley, E. M. (2004). Emotion and performance. Prison officers and the presentation of self in prisons. *Punishment & society*, 6(4), 411-427.

Danielsen, T. & Karlsen, V. (2008). *Kvalitet i varetektsarbeidet: Del 1: Manual*

(KRUS Håndbok 1/2008). Oslo: KRUS. Hentet fra

<http://hdl.handle.net/11250/160493> [s. 9-128]

- Drægebø, H. (2006). Miljøarbeid i fengsel. I E. Larsen (Red.), *Fengslet som endringsarena*. (KRUS håndbok 3/2006, s.193-203). Oslo: KRUS.
- Eide, T. & Eide, H. (2004). *Kommunikasjon i praksis: relasjoner, samspill og etikk i Sosialfaglig arbeid*. Oslo: Gyldendal. [Kap. 1, 3 og 4, 44 sider]
- Friestad, C. (2005). *Tilbudet til volds- og sedelighetsdømte. En gjennomgang av fem tiltak* (Fafo-rapport 488). Oslo: Fafo. Hentet fra <http://www.faf.no/index.php/nb/> [Kap. 3 og 4.2]
- Garsjø, O. (2001). *Sosiologisk tenkemåte: en introduksjon for helse- og sosialarbeidere* (2. utg.). Oslo: Gyldendal. [s. 207-228]
- Hammerlin, Y. (2009). *Selvord og selvmordsnærhet i norske fengsler: selvmordsforebyggende arbeid i fengsel* (KRUS håndbok 3/2009). Oslo: KRUS. [s. 16-145]
- Haugen, S. (2013). *Endring fra innsiden. Forberedelse til rusbehandling bak fengselsmurene*. Oslo: Gyldendal. [s.46-83]
- Helgesen, J. (Red.). (2006). *Rusmiddelkunnskap for tilsatte i kriminalomsorgen* (KRUS håndbok 2/2006). Oslo: KRUS. [s. 47-59]
- Hjellnes, S. (2006). Totale trekk ved fengsel og fengsling. I E. Larsen (Red.), *Fengslet som endringsarena* (KRUS håndbok 3/2006, s.118-147). Oslo: KRUS.
- Hjellnes, S. (2009). *Om noen glippsoner og muligheter ved løslatelse* (Nsfk:s 51 forskningsseminar). Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/160670>
- Hoem, S. (2004). *ADHD: en håndbok for voksne med ADHD*. Oslo: Gyldendal. [s.26-65]
- Håkonsen, K. M. (2000). *Mestring og lidelse: psykiatri for helse- og sosialarbeidere*. Oslo: Gyldendal akademisk. [s. 15-29, 57-141, 155-176, 185-191]
- Håkonsen, K. M. (2014). *Psykologi og psykiske lidelser* (5. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk. [s. 251-267]
- Iversen, O. (2010). Læring – individuelle eller kollektive prosesser. I T.J. Ekeland, O. Iversen, A. Ohnstad, & G. Nordhelle, *Psykologi for sosial- og helsefagene* [s.163 -192]. Oslo: Cappelen Akademisk.
- Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter KRUS. (2016). *Russamtalen* (2. utg.) Lillestrøm: KRUS
- Kriminalomsorgens utdanningscenter KRUS. (2015). *Utenlandske statsborgere i kriminalomsorgen: håndbok for ansatte*. Lillestrøm: KRUS. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2358042>

- Liebling, A., Price, D., & Shefer, G. (2011). *The prison officer*. Abingdon: Willan.
[kap 4 s. 63- 82]
- Lillevik, O. G. & Øien, L. (2014). *Miljøterapeutisk arbeid i møte med vold og aggresjon*. Oslo: Gyldendal akademisk. [s. 13 – 46]
- Linde, S. & Nordlund, I. (2006). *Innføring i profesjonelt miljøarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget. [s. 106 – 140]
- Nilssen, M. I. (2007). Å hente seg inn – selv om det koker. I T. Højdahl (Red.), *Mestring og muligheter. Erfaringer med bygging av mestringstillit (BaM) i kriminalomsorgen* (KRUS småskrift 2/2007, s. 17-26) Oslo: KRUS.
- Nordhelle, G. (2010). Motivasjon - hva driver mennesket til handling. I T.J. Ekeland, O. Iversen, A. Ohnstad, & G. Nordhelle, *Psykologi for sosial- og helsefagene* (s. 49-76). Oslo: Cappelen Akademisk.
- Nordhelle, G. (2010). Kognisjon, emosjoner og motivasjon. I T.J. Ekeland, O. Iversen, A. Ohnstad, & G. Nordhelle, *Psykologi for sosial- og helsefagene* (s. 77-97). Oslo: Cappelen Akademisk.
- Nordhelle, G. (2010). Personligheten. I T.J. Ekeland, O. Iversen, A. Ohnstad, & G. Nordhelle, *Psykologi for sosial- og helsefagene* (s. 137-162). Oslo: Cappelen Akademisk.
- Rosdahl, G. (2013). *Den motiverende samtale i teori og praksis*. København: Munksgaard.
[s. 15-135]
- Schiefloe, P. M. (2015). *Sosiale landskap og sosial kapital: nettverk og nettverksforskning* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget. [s.130-169]
- Smith, P. S. (2008). The effects of solitary confinement. I T. Danielsen & V. Karlsen (Red.), *Kvalitet i varetektsarbeidet: Del 3: Noen perspektiver på varetekt* (KRUS Håndbok 3/2008, s. 28-38) Oslo: KRUS. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/160497>
- Smith, P. S., Horn, T., Nilsen, J. F., & Rua, M. (2013). Isolasjon i skandinaviske fengsler. *Kritisk juss*, 39(3-4), 170-191.
- Smith-Solbakken, M. & Tunglund, E. M. (1997). *Narkomiljøet: økonomi, kultur og avhengighet*. Oslo: Ad Notam Gyldendal. [s.131-144]
- Stang, J. (2008). Isolasjon. I T. Danielsen & V. Karlsen (Red.), *Kvalitet i varetektsarbeidet: Del 3: Noen perspektiver på varetekt* (KRUS Håndbok 3/2008, s. 25-27). Oslo: KRUS. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/160497>
- St.meld. 37 (2007-2008). (2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet - tryggere samfunn (kriminalomsorgsmeldinga)*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-37-2007-2008/id527624/>
[Kap. 14]

Thylefors, I. (1991). *Ledarskap i vård, omsorg och utbildning*.
Stockholm: Natur och kultur. [s.36-58]

Lov- og regelverk

Formålsparagraf og gjennomgåtte bestemmelser i:

Straffegjennomføringsloven. (2001). *Lov om gjennomføring av straff mv.*

Sosialtjenesteloven. (2009). *Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen.*

Helse- og omsorgstjenesteloven. (2011). *Lov om kommunale helse og omsorgstjenester m.m.*

Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa.*